

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

צו.

תורה אור

אם סוכה דוד הנופלת. מלכות דוד שנפלה להי קרי משיח בר נפלי: **עד שהראשונה פקודה.** עד שלא כלתה זרה ראשונה שניה ממחרת לבלא פקודה כמו לא נפקד (במדבר לא): **שזוע.** שמיטה: **והמטריסי על עיר אחת.** שיהא מעט מטר ויהא רעב במקום זה ושזע במקום זה: **הי' רעב.** רעב מעט שלא יהא זועב זשום מקום: **משפחה מלומדיה.** מתוך שאין להם מה לאכול: **בששים קולות.** ילאו קולות שכן דוד בלא ל"א קולות מתקיעת שופר שנאמר יתקע בשופר גדול (ישעיה כו): **מלחמות.** זין עוזדי כוכבים לישראל: **דפוס הכי.** שנה אחת רעב שנה אחת זועב ואעפ"כ לא בלא זין דוד: **בששים קולות מי הוה.** כלום ילאו קולות שכן דוד בלא: **ועוד כסדרן מי הוה.** כלומר אלו הזרות דקמני הכא כסדרן לא אתרמו בשזע אחד אכל כי אתרמו אחי משיח: **אשר חרפו אויבין ה' אשר חרפו עקבות משיחך.** לא אתפרש האי קרא למאי איכתיב הכא דהא לא קא דריש זיה מידי ונראה למורי שכן נכתב בספרים תמלה כמו שזיינו צפ' אחרון דסוטה (דף מט): **בעקבות המשיח חולפה יסגא** וכתבו פירוש זה על בעקבות שזאח לשון סוף כמו אשר חרפו עקבות משיחך: **זים הועד.** מקום שתלמידי חכמים מתוועדין עס ללמוד תורה: **ה"ג והגבן.** מקום ששמו קן שתימוס: **ואנשי הגבול.** אנשי גבול ארץ ישראל. ל"א אנשי גזית סנהדרין: **כפני לבל.** דלמיין משת לבל מ"ר. ל"א כפני הלבל שלא יתביישו זה מזה: **משפול על הכריות.** כל העולם אומרין עליו שוטה הוא. היינו משתולל לשון שטות כמו מוליד יועלים שולל (איוב יג): **ליכא קושטא בעלמא.** אין אדם בעולם שידבר אמת תמיד: **אמר לי ההוא ברענן דאי הווי יבני ליה כל תלני דעלמא לא משני בדבוריה.** לשקר ואשתמי לי הכי זימנא חלף חלקעי להווא אתרא וקושטא שמייה: **טרפא אבנא.** שהיתה שואלת אותה: **לאו אורה ארעא.** לומר היכן היא האויל וחיפפה רישה: **ה"ג נערים ילניו פני זקנים.** כלומר יחרפו ויביישו אותם: **וזקנים יעמדו צפני כנערים.** לכבדו והיינו דלמרינן (בסוטה ד מ"ט): **בעקבות המשיח חולפה יסגא: צם קמה בלמה.** לתרפה ולביישה: **היוקר יעוט.** שלא יכבדו זה את זה. יקר כבוד. ל"א היוקר יעוט מכיזב שזיה יהא עוותן ורמלא. מ"ר: **והגפן יסן פרוי.** ואעפ"כ יהיה היין ביוקר שלא יהיה כרכה צפרי ענמא. ל"א שיהיו כולן

רודפין אחר היין ומשתכרין וממייקר היין אע"פ שרוב זין בעולם: **כלו הפך לבן עסור הוא.** כשפטע הנגע בכל העור. כך כשהנפכה כל המלכות למינות מצא גאולה: **כי דיין ה' עמו.** להציא להם גאולה: **כי יראה כי אלוה יד.** שתלך ותמחק ידן של מסורות ומלליחין במלשינותן: **שישמעו הפלמידיס.** שמחוקין ידי ישראל להחזירן למוטב: **שחכלה פרוטה.** והיינו אזלת יד שיהו צדיק ריקניות: **כזיכול.** כאלו יכולין לומר דבר זה כלפי מעלה: **אין עוזר ואין סומך לישראל.** שיהיו שפלים למלך ואומר אין עוזר וסומך שיהיו מתיאשין מן הגאולה: **דמעסקי ציה.** לידע מתי יבא: **ועקרב נושך האדם פתאום:** וחד חרוב: **שאלף שנה יהיה חרוב חוץ מששת אלפים אלו דהיינו אלף שציעי: פרי אלפים הוא חרב אלף שציעי ואלף שמיני: יומנו של הקב"ה אלף שנה שנאמר כי אלף שנים צעייך כיום אתמול כי יעבור: משמט.** ונעשה חרב: **שזינו שצמ.** שהעולם משמט: **הוי ענמא.** העולם כך מתקיים: **ז' אלפים היה פשו.** תמח' שלא ניתנה עדיין תורה והיה העולם כמותו ומלמד הרשון עד שיהי אברהם שן נ"ג שנה איכא אלפים שנה כדמוכחי קראי דכשנשלמו אלפים שנה עסק אברהם בתורה שנאמר (בראשית יג) ואת הפסח אשר עשו בחרן ומתרגמינן דשעבידו ללוריימא בחרן ולמרינן במסכת ע"ז (דף טו.) גמירי דההוא שעתא ויהי אברהם שן חמשין ומרתי שנין: **והי' אלפים תורה.** מן הנפש אשר עשו בחרן עד [אלפים] שנות המשיח ארבעים (ש) ושמונה שנה עד שנוול יתקן וששים שנה משנוול יתקן עד שנוול יעקב הרי ק"ח וק"ל שהיו ליעקב כשצא למצרים הרי רל"ח ורד"ו שעמדו במצרים הרי תמ"ח ומשילאו ממלכים עד שנצנה בית ראשון מ"פ דכתיב (מלכים א' ו) והיה בשמנים שנה ארבע מאות שנה ללאת בני ישראל מארץ מצרים וגו' הרי תתק"ח ומ"י שעמד בית ראשון כדמוכחי קראי על פי משזון שנות המלכים וע' דגלות בכל ות"כ שעמד בית שני הרי תת"ק ותתקכ"ח הרי אלפים פחות קע"ז וקע"ז קודם השלמת ד' אלפים נחמד הבית ולסוף אותן קע"ז נשלמו שני אלפים תורה ואידי דלמר שני אלפים תהו קאמר שני אלפים תורה ולא שתכלה תורה אחר שני אלפים. מ"ר: **ושני אלפים שנות המשיח.** שלאחר שני אלפים תורה הוה דינו שיצא משיח ותכלה הגלות ויבטל השעבוד מישראל: **חבל**

(א) מגילה ח. (ב) רש"ל מ"ו, (א) [סוטה מט. ד] רש"ל מ"ו, (ב) [ב"מ מט. ע"ש], (ו) י"ג סברי, (ז) י"ג אמרי, (ח) סוטה מט. טו. [בבבכות לה: ויזמנה עז: גס בעי] ליתא מלת בעינא וכן לעיל בסמך כמטותא זינן, (י) [ר"ה לז. ט] ע"ז טו, (כ) כפ"ל ליתא שמת, (מ) [צ"ל ושמנה], (ס) כפ"ל: מלכות הרשעה,

הגהות הגר"א

[א] גמ' אשר חרפו. נדפס בלדו רש"ל מוחק זה נמחק ההג"ה: [ב] שם ואנשי גבול. נמחק חזית גבול. וע"כ חול: [ג] שם ופני הדור כפי הלבל. נמחק: [ד] שם ופר מרע משתולל. נדפס בלדו רש"ל מ"ו נמחק ההג"ה:

מוסף רש"י

בית הוועד יהיה לזנות. בית הוועד של חכמים יהיה לבית זנות. שכלו החכמים ואין לומר תורה והיה חרב מאין אש ובעלי זימה מתגודדים עס. מפני שחוק לעיר היו בית מדרשות שלהם (סוטה טו). שמת אלפים שנה הוי בעלמא. נגור על העולם להתקיים כמנין ימי השבעה וזימם השביעי שנת וכשצמעת אלפים טע העולם (ע"ז טו). שני אלפים תורה. שני אלפים ראשונים נגור עליו להיות תורה. בלא תורה. ושני אלפים תורה. בלא ימות המשיח (שם).

1. וגם אנכי מקנתי במקם את הגשם בעוד שלשה חדשים לקציר והמטרתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר חלקה אחת המטר וחלקה אשר לא תמטיר עליה עמוט ד ז תיבש: 2. אשר חרפו אויבין ה' אשר חרפו עקבות תהלים פט ב 3. ותהי האמת נעדרת ופר מרע משתולל וירא ה' וירע בעיניו כי אין משפט: ישעיהו גט טו 4. כי בן מנבל אב פת קמה באמה כלה בממחה איבי איש אנשי ביתו: מיכה ו 5. ויראה הפתח והצה כסתה היצרת את כל בשרו וטהר את הנגע כלו הפך לבן עסור הוא: ויקרא יג יג 6. כי ידון ה' עמו ועל עבדיו יתקדם כי יראה פי אולת יד ואפס עצור וצווב: דברים לב לו 7. עיני גבורות אדם שפלה ושחרום אנשים ונשגב ה' לבדו ביום ההוא: ישעיהו ב יא 8. יתנו מימים ביום השלישי קבננו ונהיה לקציר: השע ו ב 9. וקרום פראים קרני בלתי בשמך רענו: תהלים צב יא 10. כי אלף שנים בעיניך ביום אתמול כי יעבר ואשמורה בקללה: תהלים צ ד

את סוכת דוד הנופלת א"ל הכי אמר רבי יוחנן דור שבן דוד בא בו תלמידי חכמים מתמעטים והשאר עיניהם כלות ביגון ואנחה וצרות רבות וגזרות קשות מתחדשות עד שהראשונה פקודה שניה ממחרת לבל ת"ר שבוע שבן דוד בא בו שנה ראשונה מתקיים מקרא זה והמטריתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר שניה היצי רעב משתלחים שלישיית רעב גדול ומתים אנשים ונשים וטף חסידים ואנשי מעשה ותורה משתכחת מלומדיה ברביעית שובע ואינו שובע בחמישית שובע גדול ואוכלין ושותין ושמהין ותורה חוזרת ללומדיה⁶ בששית קולות בשביעית מלחמות במוצאי שביעית בן דוד בא אמר רב יוסף הא כמה שביעית דהוה בן ולא אתא אמר אבוי בששית קולות בשביעית מלחמות מי הוה ועוד כסדרן מי הוה [א] [אשר חרפו אויבין ה' אשר חרפו עקבות משיחך] תניא ר' יהודה אומר דור שבן דוד בא בו בית הוועד יהיה לזנות והגליל יחרב והגבול יאשם [ב] ואנשי גבול יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו והחכמת הסופרים תסרח ויראי חמא ימאסו [ג] ופני הדור כפני כלב והאמת נעדרת שנאמר ותהי האמת נעדרת (סוטה טו) ויהי אברהם שן חמשין ומרתי שנין: **והי' אלפים תורה.** מן הנפש אשר עשו בחרן עד [אלפים] שנות המשיח ארבעים (ש) ושמונה שנה עד שנוול יתקן וששים שנה משנוול יתקן עד שנוול יעקב הרי ק"ח וק"ל שהיו ליעקב כשצא למצרים הרי רל"ח ורד"ו שעמדו במצרים הרי תמ"ח ומשילאו ממלכים עד שנצנה בית ראשון מ"פ דכתיב (מלכים א' ו) והיה בשמנים שנה ארבע מאות שנה ללאת בני ישראל מארץ מצרים וגו' הרי תתק"ח ומ"י שעמד בית ראשון כדמוכחי קראי על פי משזון שנות המלכים וע' דגלות בכל ות"כ שעמד בית שני הרי תת"ק ותתקכ"ח הרי אלפים פחות קע"ז וקע"ז קודם השלמת ד' אלפים נחמד הבית ולסוף אותן קע"ז נשלמו שני אלפים תורה ואידי דלמר שני אלפים תהו קאמר שני אלפים תורה ולא שתכלה תורה אחר שני אלפים. מ"ר: **ושני אלפים שנות המשיח.** שלאחר שני אלפים תורה הוה דינו שיצא משיח ותכלה הגלות ויבטל השעבוד מישראל: **חבל**

ובת קמה באמה וכלה בחמותה ופני הדור כפני כלב ואין הבן מתבייש מאביו תניא ר' נחמיה אומר דור שבן דוד בא בו העוות תרבה והיוקר יעות והגפן יתן פרוי והיין ביוקר ונהפכה כל המלכות למינות ואין תוכחה מסייע ליה לר' יצחק דא"ר יצחק אין בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות למינות אמר רבא מאי קרא כולו הפך לבן עסור הוא ת"ר כ"י דיין ה' עמו [וגו'] כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב אין בן דוד בא עד שירבו המסורות ד"א עד שיתמעטו התלמידים ד"א עד שתכלה פרוטה מן הכיס ד"א עד שיתייאשו מן הגאולה שנאמר ואפס עצור ועזוב כביכול אין סומך ועוזר לישראל כי הא דר' זורא כי הוה משכח רבנן דמעסקי ביה אמר להו במשותא⁶ בעינא מנייכו לא תרחקוה דתנינא ג' באין בהיסח הדעת אלו הן משיח מציאה ועקרב אמר רב קטינא⁶ שית אלפי שני הווי עלמא וחד הרוב שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא אבוי אמר תרי הרוב שנאמר יחיינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו תניא כותיה דרב קטינא כשם שהשביעית משמטת שנה אחת לז' שנים כך העולם משמט אלף שנים לשבעת אלפים שנה שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא ואומר מזמור שיר ליום השבת יום שכולו שבת ואומר כ"י אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הווי עלמא שני אלפים תהו שני אלפים ימות המשיח ובעונותינו